

AGENTURA OCHRANY
PŘÍRODY A KRAJINY
ČESKÉ REPUBLIKY

HDP 100

26-03-2014

KRAJSKÉ STŘEDISKO PRAHA A STŘEDNÍ ČECHY

Podbabská 2582/30
160 00 Praha 6 Podbaba
T: 251 101 686
ID DS: 4vrdyp4, dkkdkdj
praha.strednicechy@nature.cz
www.praha.nature.cz

Sweco Hydroprojekt a.s.
Ing. Milan Moravec, Ph.D.,
ředitel divize hydrotechniky,
ekologie a odpadového
hospodářství
Táborská 31
Praha 4

140 16

NAŠE ČÍSLO JEDNACÍ 00185/PHA/14
VAŠE ZNAČKA 131/KU/0139

VYŘIZUJE Ing. Just

V PRAZE DNE 21.3.2014

Věc: Studie proveditelnosti revitalizačních opatření – Revitalizace Vltavy Vraňany – Hořín a rehabilitace ostrova Mrkvice – vyjádření ke studii

Vážený pane řediteli,

požádali jste nás o vyjádření k výše uváděné studii, kterou Vaše organizace zpracovává pro účely Studie proveditelnosti revitalizačních opatření státního podniku Povodí Vltavy, podporované v rámci Operačního programu Životní prostředí. Požádali jste nás o vyjádření z hlediska ochrany přírody a krajiny na základě materiálu **Revitalizace Vltavy Vraňany – Hořín a rehabilitace ostrova Mrkvice**, studie, Slavík, Válová, Soukup, duben 2013.

K rozpracování v tomto materiálu jsme se již vyjadřovali pro Povodí Vltavy, s.p., na požádání zpracovatele dílčí problematiky, fy Envisystém, Ing. Vančury, naše č.j. 10320/PHA/13 ze 31.10.2013. Při této příležitosti jsme obdrželi doplňující část 5 Závěr a doporučení.

Jelikož pojednávána materie je tatáž, následující naše vyjádření bude věcně shodné s vyjádřením z 10/2013. Prvně se jen v obecné poloze vyjádříme k důležitosti řešené problematiky. Domníváme se, že úsek nesplavné Vltavy v souběhu s plavebním kanálem Hořín představuje jednu z nejvýznamnějších úloh a zároveň příležitostí ke zlepšení morfologicko-ekologického stavu vodního toku v působnosti Povodí Vltavy, s.p. Jedná se o delší úsek velkého vodního toku, který byl v minulosti degradován technickou úpravou, přičemž tato úprava v dnešní době, vzhledem k vedení plavby souběžným kanálem, v podstatě není potřebná. Pro revitalizační záměry se nabízí poměrně široký prostor říčních berem, který v každém případě může sloužit pouze provádění vodního toku. Revitalizace říční kynety v tomto prostoru může přinést významné efekty v oblasti morfologické, biologické a rybářské. Může zlepšit podmínky provádění povodní a zhodnotit území z hlediska návštěvnického a rekreačního využití.

Velký potenciál rovněž obsahují možné vazby mezi vlastním říčním prostorem a navazujícími územími jak levobřežního ostrova Mrkvice a parku v Hoříně, tak pravobřeží, s významným zvláště chráněným územím Úpor. Postupnou rehabilitací vazeb mezi těmito prvky lze posílit krajinný celek mimořádného významu.

K vlastnímu materiálu **Revitalizace Vltavy Vraňany – Hořín a rehabilitace ostrova Mrkvice**, studie, Slavík, Válová, Soukup, duben 2013:

Materiál vhodně pojednává problematiku zejména z hlediska obnovy řeky jako prostředí života ryb. V souladu s částí Závěry a doporučení se domníváme, že formulované varianty opatření lze vnímat spíše jako územní a časové etapy řešení.

Dále sdělujeme doporučení k aplikaci výstupů studie do dokumentů dalšího období vodohospodářského plánování a do konkrétních realizačních opatření.

K problematice starých ramen a zbytkových vodních ploch uvnitř ostrova

Při aplikaci do plánovacích dokumentů 2. plánovacího období by nebylo vhodné v důsledku momentálního nedostatku podpory dílčích návrhů, zejména opatření ve starých ramenech a tůních uprostřed ostrova, odsouvat tyto dílčí návrhy do nějaké nepravděpodobné varianty. Je třeba vycházet z toho, že tyto prvky krajiny existují a představují významný přírodní potenciál. Majitelé pozemků nemohou vzhledem k působící právní ochraně přírody a krajiny počítat se změnou charakteru těchto ploch do nějaké výnosnější podoby, přitom však probíhají procesy degradace, zejména zazemňování, které mohou postupně hodnotu těchto prvků zmenšovat. V těchto souvislostech je třeba perspektivně majitele pozemků přesvědčovat o přínosnosti dlouhodobě prováděných opatření k udržování, případně k posilování hodnot oněch prvků. K tomu by bylo mimo jiné vhodné v plánovací aplikaci rozšířit informace o přírodních hodnotách těchto prvků, o procesech jejich zazemňování a o možné hodnotě (byť třeba malé) starých ramen z hlediska průběhu povodní.

Doporučujeme rozšířit a zkomplexnit informace o přírodních hodnotách těchto prvků krajiny (včetně potenciálních hodnot jejich částí již zazemněných); tyto informace dovést do podoby přehledného shrnutí. Pokud se bude jevit vhodným například odbahňování některých částí starých ramen, bude nezbytné v přípravě realizaci pojet vlastníosti sedimentů v ramenech a rámcové podmínky případných odbahňovacích zásahů (například zajištění vody pro těžbu mokrou cestou, plochy pro uložení a odvodnění těžebních hmot,...).

Nakládání se starými rameny a tůněmi je třeba vnímat jako záležitost dlouhodobou, zahrnující sled různých dílčích přístupů a opatření. Mezi studovanými přístupy by měly být zváženy i možnosti perspektivního zřízení zvláště chráněných území.

K problematice revitalizace řeky

Při průřezu studie do návrhů realizačních opatření doporučujeme variantně využít i metody revitalizačního rozvolnění méně vázané na strukturu starých koncentračních staveb (výhony a výhonové tůně). Ve větším rozsahu lze využívat prostor, který je k dispozici mezi postranními liniemi koryta a který dnes z velké části vyplňují v podstatě nevyužívané a ekologicky nepříliš hodnotné regulační bermy.

Rozvolnění kynety na úkor současných - jalových - berem je vhodné vnímat jako základní přístup k revitalizaci. Tu je třeba uvažovat, jak hydrotechnicky pojet přenesení hlavních linií stability koryta ze současných břehů kynety do vnějších okrajů berem (kde probíhají hráze).

Rozvolnění předpokládá, že z prostoru celého „velkého“ koryta budou odstraněny nikoliv malé objemy zemin. Z ekologického hlediska je třeba preferovat vymísťování úživných zemin.....což umožňuje ve větším rozsahu obnažovat povrchy méně úživné, zajímavé z hlediska rostlinné i živočišné sukcese.

Jedním z podkladů pro tyto úvahy by mělo být podrobnější hydrotechnické zhodnocení stavu koryta....které bude mimo jiné nejspíš konstatovat značně pokročilý rozpad starých opevnění břehů kynety. Zajímavé bude posouzení stavu a funkčnosti oněch obvodových hrázek.

Jakákoliv revitalizační opatření v řece by měla být posuzována z těchto dílčích hledisek:

- míra obnovení hydraulické a ekologické dynamiky říční kynety – sledováno mimo jiné podle rozsahu, v jakém bude umožněn vznik proměnlivého souboru aktivních povrchů, vázaných na říční prostor (povrchy udržované běžným kolísáním hladin, povrchy, které mohou být aktivovány průběhem povodní, plochy mělkého zatopení s rozvojem příbřežních litorálů – hloubky běžně do 60 cm vodního sloupce,...);
- zvětšení množství vody, vázaného v délkové jednotce koryta za běžných průtoků (o revitalizaci lze nejspíš hovořit, pokud je prokazováno zvětšení alespoň v rozsahu několika desítek procent);
- zvětšení délek hladinových čar v březích a ploch vodní hladiny (za běžných průtoků) a
- prognóza sedimentace splavenin....ve vztahu k podélným sklonům a současným projevům splaveninového režimu;
- ovlivnění průběhu různých fází povodní.

K problematice prostupnosti vodního toku pro migrace vodních živočichů

Předmětem pojednávání studie nebyla prostupnost stupně Vraňany, resp. posouzení účinnosti tamního rybího přechodu. Vzhledem ke konstrukci tohoto rybího přechodu existují vážné pochybnosti o jeho funkčnosti. V návaznosti na úvahy o revitalizaci nesplavného úseku Vltavy pak logicky vyvstává požadavek, aby v dalším byla prostupnost stupně Vraňany kriticky posouzena a případně navržena vhodná opatření, například zřízení skutečně funkčního rybího přechodu.

Rozšiřující témata

Studie se zabývá rehabilitací řeky Vltavy a navazujících vodních prvků krajiny. V návaznosti na tuto studii, při zpracování komplexních materiálů 2. plánovacího období, by měla být řešena i související témata, týkající se navazujících částí říční krajiny, jakkoliv realizace opatření v těchto částech nemusí být v působnosti správce vodního toku:

1. Ekologická rehabilitace suchých povrchů ostrova Mrkvice

Zejména v dolní části území v posledních letech či desetiletích zřetelně ustupuje intenzivní využívání a jak v blízkosti říčního břehu, popř. v blízkosti Hořinského potoka, tak plošně se rozšiřují zajímavé porostní formace, nepostrádající ekologický potenciál – například bývalé ovocné sady v severovýchodním cípu ostrova). Procesy a perspektivy je vhodné zhodnotit v delší časové perspektivě a navrhnout dlouhodobé přístupy, vhodné z hlediska příslušnosti k záplavovému území, obnovy přírodních hodnot a rekreační využitelnosti.

2. Posílení ekologických a vodohospodářských vazeb mezi řekou a pravostranným územím přírodní rezervace Úpor

Na území přírodní rezervace Úpor (vlhký lužní les) navazuje řečiště Vltavy, které je z morfológico-ekologického hlediska silně degradované staršími technickými úpravami. Mimo velké povodně hydrotechnické vymezení řečiště omezuje průtokovou a ekologickou komunikaci mezi řečištěm a lužním lesem. Toto vymezení v dnešní době nepřináší žádné hospodářské efekty, naopak může do jisté míry komplikovat průběh velkých vod. Bude vhodné pojednat možnosti posílení morfológicoho a funkčního propojení mezi řekou a lužním lesem (odstranění nefunkčního nízkého hrázování, rozvolnění břehu a v kontaktu s lužním lesem alespoň částečné obnovení jeho dynamiky,...).

3. Potenciál vazeb na území zámeckého parku v Hoříně

Zámecký park je přírodně, krajinářsky a historicky významnou částí krajiny soutoku Vltavy a Labe, která by měla být i ve vodohospodářských plánovacích dokumentech pojednávána jako funkční celek.

4. Problematika (rizika) záměrů využití vodní energie

Mimo jiné se zkušeností se zřetelně nevhodným záměrem zřízení energetického stupně v nesplavném úseku Vltavy je vhodné v dokumentech 2. plánovacího období zřetelně pojednat meze vodohospodářské a ekologické přijatelnosti využití vodní energie v daném prostoru. Trvalá ochrana nesplavného úseku Vltavy před devastujícími záměry, souvisejícími s využitím vodní energie, se nám jeví jako podstatný požadavek.

5. Turistický a rekreační potenciál území

Na několika místech jsou v pojednáváné studii zmínky o **cyklostezkách**. To vhodně naznačuje poměrně velký potenciál turistického a rekreačního využití území. Rozvoj příslušných zařízení, zejména cyklostezek, by měl být pojednán i ve vodohospodářských plánovacích dokumentech. Měly by být zhodnoceny možnosti a zároveň stanoveny limity tak, aby budoucí turistický provoz byl vhodně usměrněn a nepoškozoval cenné přírodní hodnoty území.

Proveditelnost opatření ve smyslu této studie je nutné vnímat s časovým nadhledem, s tím, že získávání potřebné podpory obcí, majitelů pozemků, případně dalších subjektů, představuje dlouhodobější proces, v jehož rámci se rovněž bude vyvíjet a upřesňovat podoba jednotlivých konkrétních záměrů realizačních opatření. Jak již bylo uvedeno, aktuální dílčí nepodpora například ze strany některých vlastníků pozemků by neměla být vnímána jako skutečnost definitivně vylučující provedení určitých zlepšujících opatření.

Toto vyjádření je stanoviskem odborného pracoviště ochrany přírody a krajiny, není výrokem orgánu státní správy ani žádný takový výrok nenahrazuje.

S pozdravem

Ing. Pavel Mudra
VEDOUcí STŘEDISKA

Aгентura ochrany přírody a krajiny ČR
Krajské středisko Praha a Střední Čechy
Podbabská 2582/30
160 00 Praha 6

③